

ویژگی‌های شخصیتی و فردی کارگزاران حکومت دینی از منظر قرآن و روایات

حیدر کریمی حاجی خادمی^۱، مژده نصرالهی موسی آبادی^۲

۱- کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث، دانشگاه معارف قرآن و عترت علیهم السلام، اصفهان

مدرس آموزش‌شده فنی آیت الله خامنه‌ای، هرمزگان، میناب

heydarkarimi@yahoo.com

۲- کارشناسی ریاضیات، معاون آموزشی دبستان شهید منگلیان حکمی، هرمزگان، میناب

heydarkarimi@yahoo.com

چکیده

بخشی از فضایل اخلاقی که مبنای عقلایی و فطری داشته و باید کارگزاران حکومت به آن آراسته باشد را می‌توان تحت عنوان اخلاق شخصیتی و فردی بیان کرد. مقصود از اخلاق فردی کارگزار این نیست که این ویژگی‌ها هیچ‌گونه ارتباطی با مردم ندارند؛ بلکه به این معنا است که این فضایل، خوی و منش کارگزار باشد؛ زیرا اگر شخص کارگزار به این شایستگی‌های اخلاقی آراسته نباشد، این نگرانی وجود دارد که هنگام در دست گرفتن قدرت، کارگزار دچار مشکل فساد اداری، استبداد، ستم و سوءاستفاده از قدرت شده، به جای خدمت به مردم، گرفتار ظلم، تعدی و دست اندازی به حقوق مردم گردد و در دراز مدت، نفس وی به ستم و زورگویی عادت کرده و مردم را ناراحت و گرفتار و حکومت را سست نا کارآمد سازد. فلذا هدف این پژوهش استخراج ملاک‌ها و صفات شخصیتی و فردی کارگزاران از متون دینی جهت جذب کارگزاران بر اساس مبنای الهی و مکتبی می‌باشد. در این مقاله بر اساس آموزه‌های اسلامی، مصادیق اخلاق فردی، از قبیل صبر و بردباری، خدمتگزاری، مدارا، مسئولیت‌پذیری، مشورت و شرح صدر از منظر قرآن و روایات بررسی خواهد شد.

واژگان کلیدی:

اخلاق، کارگزار، حکومت

مقدمه

ضرورت تشکیل حکومت و ارکان تشکیل دهنده و تثبیت کننده آن، یعنی منابع انسانی و کارگزاران مبنای عقلایی و فطری داشته و از حیاتی‌ترین نیازهای فردی و اجتماعی بشر بوده که از دیرباز مورد توجه فلاسفه و اندیشمندان غربی اسلامی بوده است و هر حکومتی متناسب با فرهنگ، ارزش‌های حاکم بر جامعه و نوع نگرش و جهان بینی خود، شرایط خاصی را برای جذب نیروی انسانی در نظر گرفته است. در حکومت دینی گزینش و جذب کارگزاران مبنای ارزشی و مکتبی و ریشه در قرآن و سنت داشته و دیگر اینکه در اندیشه الهی مناصب و سمت‌ها با رویکرد «امانت الهی بودن» پایه گذاری شده اند. اما متأسفانه امروزه یکی از مشکلات نظام‌های اداری و حکومتی، ناکارآمدی نیروی انسانی و عدم وجود اخلاق و بی‌توجهی به اصول انسانی و الهی در سطح کارگزاران است، چنان‌که سیستم اداری و مدیریتی ما نیز از این معضل و نقیصه به شدت رنج می‌برند. فلذا از دیدگاه عقلای علم مدیریت یکی از اصول مسلم در حوزه جذب و بکارگیری کارگزاران و نیروی انسانی، اصل انتخاب کارگزاران با لحاظ صفات و بایسته‌های مثبت اخلاقی می‌باشد. خوشبختانه مفاهیم و بایسته‌های مثبت اخلاقی در آیات قرآن و روایات اسلامی جایگاه خاص و موقعیت ممتازی دارد. و توجه به صفات و بایسته‌های مثبت اخلاقی در سیره انبیاء و معصومین علیهم السلام نیز ارزش گذاری و بار معنوی خاصی دارد. تا جای که پیامبر اکرم k درباره انتخاب نکردن فرد اصلح و نتایج مترتب بر آن می‌فرمایند: «مَنْ تَوَلَّى مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا فَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ فِيهِمْ مَنْ أَوْلَى بِذَلِكَ وَأَعْلَمُ مِنْهُ بِكِتَابِ اللَّهِ وَسُنَّةِ رَسُولِهِ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَجَمِيعَ الْمُؤْمِنِينَ» (مجلسی، ۱۴۰۳) هر کس از میان مسلمانان